Отже, правову культуру доцільно розглядати не як допоміжний, а як один із базових компонентів системи запобігання корупції. Закон може визначити заборонену поведінку, інституція – проконтролювати її дотримання, а суд чи інший компетентний орган – застосувати відповідальність. Проте стійкий антикорупційний ефект виникає лише тоді, коли відповідні правові вимоги поступово перетворюються на соціально прийняті стандарти поведінки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Довганич В. А. Правовий менталітет та причини корупції в Україні. *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького*. 2024. Вип. 18 (30). С. 15–21. DOI: 10.33098/2078-6670.2024.18.30.15-21.

Донченко О. П.,
кандидатка юридичних наук, доцентка,
доцентка кафедри теорії права та прав людини
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича,

НЕФОРМАЛЬНА ОСВІТА В СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ПРАВНИКА: ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ

Динамічні зміни у суспільно-політичному та правовому житті держави висувають високі вимоги до рівня адаптивності та фахової компетентності випускників юридичних факультетів. Традиційні парадигми формальної юридичної освіти, зберігаючи фундаментальний характер, потребують органічного доповнення гнучкими дидактичними інструментами, серед яких ключове місце посідає неформальна освіта. Поєднання академічної підготовки із практико-орієнтованими дистанційними курсами створює синергетичний ефект, сприяючи формуванню у здобувачів вищої освіти як твердих професійних навичок (hard skills), так і системних м’яких навичок (soft skills).

Нормативно-правове підґрунтя функціонування даного інституту закріплено у ч. 3 ст. 8 Закону України «Про освіту», де неформальна освіта визначається як освіта, що здобувається за освітніми програмами, які не передбачають присудження визнаних державою освітніх кваліфікацій за рівнями освіти, але можуть завершуватися присвоєнням професійних або часткових освітніх кваліфікацій [1]. На міжнародному рівні провідна роль неформального навчання активно підтримується інституціями ООН, ЮНЕСКО, Європейського Союзу та Ради Європи. В українському освітньому просторі функціонує низка провідних платформ та інституцій (зокрема, «Prometheus», «Дія.Освіта», «EdEra» тощо), які забезпечують високий рівень доступності та якості сертифікованих освітніх продуктів.

Особистий досвід викладання на юридичному факультеті Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича засвідчує високу ефективність інтегрування профільних онлайн-курсів у структурований процес опанування нормативних та вибіркових навчальних дисциплін. Зокрема, викладання дисципліни «Теорія права» успішно доповнюється опануванням освітнього серіалу «Демократія через дії» на платформі «Дія. Освіта» [2]. Це дає змогу здобувачам поглибити розуміння функціонування демократичних інститутів, механізмів нормотворення, а також практичних процедур захисту прав і свобод людини у разі їх порушення публічною адміністрацією.

У межах вивчення навчальної дисципліни «Філософія права» вагомим доповненням є онлайн-курс «Філософія» на платформі «Prometheus» [3]. Зазначений курс сприяє системному осягненню права як складного соціокультурного феномену крізь призму діалектичного методу пізнання та загальнофілософських категорій, засвоєння яких є фундаментальною передумовою для розуміння сенсу та сутності права.

Формування аналітичного інструментарію майбутнього правника під час опанування дисципліни «Аналітичне мислення та аргументація» інтенсифікується завдяки залученню матеріалів онлайн-курсу «Навчаємось вчитись: потужні розумові інструменти для опанування складних предметів» [4]. Його опанування дозволяє студентам зрозуміти когнітивні механізми обробки інформації, опанувати методи концентрації та структурування складного масиву юридичного матеріалу.

Розвиток критичного мислення як ключової професійної компетентності XXI століття у межах однойменної дисципліни посилюється курсом «Критичне мислення для освітян» [5]. Студенти опановують алгоритми розпізнавання логічних похибок, оцінки правових аргументів та ухвалення обґрунтованих рішень у юридичній практиці.

Особливої актуальності в умовах триваючої військової агресії проти України набуває викладання дисципліни «Захист права на свободу вираження поглядів», яке органічно поєднується з проходженням онлайн-курсу «Дезінформація: види, інструменти та способи захисту» [6]. Аналіз методів інформаційних маніпуляцій та гібридних загроз дозволяє майбутнім правникам сформувати практичні навички правового захисту свободи слова та інформаційної безпеки держави.

Поряд із беззаперечними перевагами, практична імплементація неформальної освіти в юридичних закладах вищої освіти виявляє суттєві системні суперечності. По-перше, існує виразний дисонанс між нормативним регулюванням (механізмами перезарахування результатів навчання) та реальними освітніми реаліями. Через невідповідність погодинних обсягів комплексних онлайн-курсів і локальних тем робочих навчальних програм, повноцінне перезарахування кредитів ЄКТС часто замінюється спрощеною практикою нарахування додаткових (бонусних) балів до змістових модулів. По-друге, сьогодення ставить перед вищою школою виклик технологічного характеру, пов’язаний із масовим використанням генеративного ШІ. Можливість автоматизованого складання підсумкового тестування на онлайн-платформах за допомогою інструментів ШІ нівелює сутнісне значення сертифіката як індикатора реальних знань здобувача. За таких умов, якщо оцінювання орієнтується суто на формальну наявність цифрового документа, неформальне навчання трансформується в імітацію освітнього процесу.

Зважаючи на зазначені виклики, традиційна модель беззастережної довіри до онлайн-сертифіката потребує якісної трансформації. Ефективним інструментом подолання імітації навчання у практиці авторки є запровадження обов’язкового механізму усного захисту результатів неформальної освіти. За такого підходу додаткові бали нараховуються не за факт подання сертифікату, а за результатами експрес-опитування щодо ключових дефініцій та аналізу практичних кейсів пройденого курсу. Водночас варто констатувати, що така процедура верифікації знань створює суттєве додаткове часове та методичне навантаження на викладача. Це потребує перегляду нормативів розподілу робочого часу науково-педагогічних працівників та офіційного виділення консультаційно-експертних годин для оцінювання результатів неформального навчання здобувачів.

Отже, оптимізація впровадження онлайн-курсів у систему підготовки майбутніх правників вимагає комплексного підходу, що включає: 1) уніфікацію та нормативне вдосконалення процедур перезарахування (розробку чітких матриць відповідності між результатами навчання за освітніми програмами ЗВО та програмами провідних сертифікованих онлайн-курсів); 2) впровадження гібридних моделей оцінювання (поєднання автоматизованого тестування платформи з підсумковим бліц-захистом або вирішенням практичного юридичного кейсу для забезпечення академічної доброчесності); 3) інституційну підтримку викладачів (методичне забезпечення та офіційне врахування тьюторсько-експертної діяльності у структурі робочого часу науково-педагогічного працівника). За такого підходу синергія формальної та неформальної юридичної освіти буде виступати дієвим механізмом підвищення якості підготовки сучасних фахівців галузі права, їхньої академічної мотивації та конкурентоспроможності на ринку праці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2017. № 38–39. Ст. 380.
2. Демократія через дії: освітній серіал. Платформа «Дія.Освіта». URL: https://osvita.diia.gov.ua/courses/democracy-through-actions-module-1
3. Філософія: онлайн-курс. Платформа «Prometheus». URL: https://prometheus.org.ua/prometheus-free/philosophy/
4. Навчаємось вчитись: потужні розумові інструменти для опанування складних предметів: онлайн-курс. Платформа «Prometheus». URL: https://prometheus.org.ua/prometheus-free
5. Критичне мислення для освітян: онлайн-курс. Платформа «Prometheus». URL: https://prometheus.org.ua/prometheus-free/krytychne-myslennya-dlya-osvityan/
6. Дезінформація: види, інструменти та способи захисту: онлайн-курс. Платформа «Prometheus». URL: https://prometheus.org.ua/prometheus-free/disinformation-types

Загурський О.Б.,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри права
імені академіка УАН о. Івана Луцького
ЗВО «Університет Короля Данила»

ПРАВОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ У СФЕРІ ЕТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

На сьогоднішній день євроінтеграційний курс вимагає узгодження національних етичних стандартів із міжнародними, а Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку на 2023-2027 роки прямо передбачає запровадження єдиних етичних принципів і єдиних критеріїв доброчесності для всіх органів правопорядку. До того ж, воєнний стан розширює дискреційні повноваження правоохоронців саме тоді, коли зовнішній контроль за їх реалізацією об’єктивно слабшає, а отже, вага внутрішніх етичних стримувань зростає.

Правова політика у сфері правоохоронної діяльності традиційно зосереджується на повноваженнях, процедурах і відповідальності. Однак ефективність правоохоронних органів визначається не лише обсягом наданих повноважень, а й тим, наскільки передбачувано та сумлінно їх реалізують. Тому етичне забезпечення правоохоронної діяльності доцільно розглядати як самостійний напрям правової політики, що вже визнано в науковій літературі щодо публічної служби загалом [5, с. 120].

Правова політика у цій сфері сформувалася на трьох рівнях. Міжнародний рівень утворюють переважно акти м’якого права: Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку 1979 р., Декларація про поліцію 1979 р., Європейський кодекс поліцейської етики 2001 р. Законодавчий рівень представлений розділом VI Закону України «Про запобігання корупції» та Законом України «Про Національну поліцію». Відомчий рівень охоплює Правила етичної поведінки поліцейських 2016 р. та Правила етичної та доброчесної поведінки працівників МВС 2024 р. Проблема полягає не у відсутності норм, а в неузгодженості цих рівнів між собою, що породжує чотири системні виклики.

Перший виклик – інверсія нормативної ієрархії. Найдетальніші етичні вимоги до поліцейських закріплено на підзаконному рівні, тоді як профільний закон не встановлює обов’язку їх дотримуватися і навіть не згадує відповідного терміна [4, с. 117].

Для порівняння: законодавство про державну службу такий обов’язок закріплює прямо та пов’язує його з оцінюванням службової діяльності. Унаслідок цього етичні стандарти поліції залишаються найменш стабільною частиною статусу поліцейського: їх може бути змінено відомчим рішенням, без парламентської процедури та публічного обговорення. Для сфери, в якій ідеться про застосування державного примусу, такий рівень нормативної гарантованості видається недостатнім.